

ET

Euroopa
põhiseadus

Rooma 29. 10. 2004

EUROOPA LIIT

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate Internetist Europa serverist (<http://europa.eu.int>).

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2004.

ISBN: 92-894-7967-1

© Euroopa ühendused, 2004

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

Tee põhiseaduseni

1957 Rooma leping

1986 Ühtne Euroopa akt

1992 Maastrichti leping

1997 Amsterdami leping

2001 Nice'i leping

15/12/2001 Laekeni deklaratsioon

28/02/2002

Euroopa konvent

10/07/2003

4/10/2003

valitsustevaheline konverents

18/6/2004

29/10/2004 Rooma: Põhiseaduse allkirjutamine

2004-2006 ratifitseerimine / referendumid

25. märtsil 1957 kirjutasid 6 riiki (Belgia, Holland, Itaalia, Luksemburg, Prantsusmaa, Saksamaa) Roomas alla **Euroopa Majandusühenduse asutamislepingule** (EMÜ asutamisleping). **Nimetatud lepingut on hiljem täiendatud** teiste lepingutega (Maastrichti leping, Amsterdami leping jne).

2001. aastal Belgias **Laekenis** otsustasid Euroopa Liidu liikmesriikide (sel ajal oli neid 15) riigipead ja valitsusjuhid kutsuda kokku Euroopa konvendi, kes pidi ette valmistama olemasolevate Euroopa lepingute muudatuste teksti.

Euroopa konvent Valéry Giscard d'Estaing'i eesistumisel alustas tööd **28. veebruaril 2002**. Sinna kuulus 105 liiget. Liikmed esindasid liikmes- ja kandidaatriikide valitsusi ja parlamente, Euroopa Parlamenti ja komisjoni.

Töös osales 13 vaatlejat, kes esindasid regioonide komiteed, majandus- ja sotsiaalkomiteed, Euroopa sotsiaalpartnereid ja Euroopa ombudsmani. Euroopa konvendi kõik istungid olid lahtised ja kõik ametlikud dokumendid avaldati (ka internetis). Loodi arvukalt töögrupe ning Euroopa konvent korraldas ulatuslikke arutelusid kodanikuühiskonda esindavate organisatsioonidega (ametiühingud, tööandjad, valitsusvälised organisatsioonid, akadeemilised ringkonnad jne).

Pärast 16 kuud intensiivset tööd jõudis Euroopa konvent **juunis-juulis 2003** konsensusele **Euroopa põhiseaduse eelnõu** osas.

Eelnõu esitati seejärel **valitsustevahelisele konverentsile**, mis koosnes praeguste ja tulevaste liikmesriikide valitsuste esindajatest. Riikide ja valitsuste juhid jõudsid kokkuleppele **18. juunil 2004**.

Euroopa põhiseadusele kirjutasid 25 liikmesriigi riigipead ja valitsusjuhid alla Roomas **29. oktoobril 2004**.

Mis on põhiseadus?

Põhiseadus on tekst, mis sisaldab riigi või riikide rühma peamiste õigusnormide sätteid. Need sätted annavad vastuse paljudele küsimustele. Kuidas institutsioonid töötavad? Kuidas on võim jagatud? Milliseid vahendeid on võimalik kasutada poliitika elluviimiseks? Milliseid väärtusi kaitstakse? Millised on kodanike põhiõigused?

Tegelikult on Euroopa põhiseadus nii rahvusvahelise õiguse reeglitele vastav leping kui ka põhiseadus, sest ta sisaldab põhiseaduslikke elemente.

Euroopa põhiseaduse valmistas ette 72 valitud esindajast koosnev Euroopa konvent (kokku 105 liiget) selge ja demokraatliku protsessi käigus. Põhiseadus tuleb 25 liikmesriigis ratifitseerida kas otsestel ja üldistel valimistel valitud parlamendis või rahvahääletusel.

Milleks on vaja Euroopa põhiseadust?

Euroopa põhiseadus on tähtis etapp Euroopa „ülesehituse“ protsessis. Ta on koostatud pidades silmas väljakutseid laienenud Euroopale: Euroopale, kus on 25 liikmesriiki ja 450 miljonit elanikku (peagi veel rohkem); Euroopale, mis on demokraatlik, läbipaistev, efektiivne ja arvestab oma kodanike huvisid.

Euroopa põhiseadus asendab senised põhilepingud ühtse tekstiga.

Milleks on vaja Euroopa põhiseadust, kui minu riigil juba on põhiseadus?

Euroopa põhiseadus ei asenda Euroopa riikide põhiseadusi. Ta toimib nendega koos ja tal on oma põhjendus ning ulatus. Euroopa põhiseadus määrab Euroopa Liidu toimimispädevuse piirid. Euroopal on kindel institutsiooniline süsteem (Euroopa Parlament, ministrite nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Kohus). Euroopa põhiseadus kehtib kogu Euroopa Liidu territooriumil.

Mida põhiseadus sisaldab?

Euroopa põhiseadus ei asenda Euroopa riikide põhiseadusi. Ta toimib nendega koos ja tal on oma põhjendus ning ulatus. Euroopa põhiseadus määrab Euroopa Liidu toimimispädevuse piirid. Euroopal on kindel institutsiooniline süsteem (Euroopa Parlament, ministrite nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Kohus). Euroopa põhiseadus kehtib kogu Euroopa Liidu territooriumil.

Uus!

Nüüdsest võib iga riik, kes seda soovib, Euroopa Liidust lahkuda.

Mida põhiseadus mulle annab?

► Tagatise, et austatakse kindlaid ühiseid väärtusi ja järgitakse euroopalikku ühiskonnamudelit

Austatakse inimväärikust, vabadust, demokraatiat, võrdsust, õigusriiki ja inimõigusi.

Ühiskonna aluseks on pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste vaheline võrdõiguslikkus.

Euroopa Liitu võivad kuuluda vaid sellised riigid, kus neid väärtusi austatakse. Kui liikmesriik nimetatud väärtusi ei austa, saab tema suhtes meetmeid rakendada.

► Põhivabadused

Isikute, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumine ning asutamisõigus. Ei ole rahvuslikku diskrimineerimist.

▶ Euroopa kodakondsus

„Iga liikmesriigi kodanik on Euroopa Liidu kodanik.“

Euroopa Liidu kodakondsus lisandub liikmesriigi kodakondsusele ning ei asenda seda. Euroopa Liidu kodakondsusega kaasnevad lisaõigused: õigus vabalt liikuda ja elama asuda Euroopa Liidu territooriumil, õigus valida ja olla valitud Euroopa Parlamenti ning elukohariigi kohalikel valimistel, diplomaatiline ja konsulaarkaitse kolmandates riikides, õigus esitada petitsioone Euroopa Parlamendile, õigus pöörduda Euroopa ombudsmani poole, õigus kasutada Euroopa Liidu institutsioonide ja nõuandvate organitega suheldes oma emakeelt.

▶ Põhiõiguste harta

Harta tagab inimväärikuse austamise, õiguse elule, piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise keelu, õiguse vabadusele ja turvalisusele, era- ja perekonnaelu austamise, mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabaduse, sõna- ja teabevabaduse, õiguse haridusele, ettevõtlusvabaduse, õiguse omandile, võrdsuse seaduse ees, kultuurilise, usulise ja keelelise mitmekesisuse austamise, meeste ja naiste võrdõiguslikkuse, puuetega inimeste integreerimise, õiguse õiglasele kohtumõismisele, süütuse presumptsiooni austamise ja õiguse kaitsele jne.

Harta on põhiseaduse lahutamatu osa. Seda kohaldatakse Euroopa Liidu institutsioonide ja liikmesriikide suhtes, kui nad rakendavad Euroopa Liidu õigust. Lisaks 1950. aasta Euroopa inimõiguste konventsioonis sisalduvatele kodaniku- ja poliitilistele õigustele käsitletakse hartas ka muid valdkondi nagu töötajate sotsiaalsed õigused, keskkonnakaitse, õigus heale haldusele.

„Me ei liida riike,
me ühendame inimesi.“

[Jean Monnet, 30. aprill 1952]

▶ **Rohkem solidaarsust**

Kui liikmesriiki tabab terrorirünnak, loodusõnnetus või inimtegevusest tingitud õnnetus, tegutsevad Euroopa Liit ja liikmesriigid selle riigi abistamiseks solidaarselt üheskoos, kasutades vajadusel ka sõjalisi vahendeid.

▶ **Liidu demokraatliku korralduse parandamine**

Euroopa institutsioonidele seatakse uued kohustused seoses kodanikeühendustega konsulteerimise, läbipaistvuse, otsustusprotsessi avatuse ja dokumentidele ligipääsuga.

Uus!

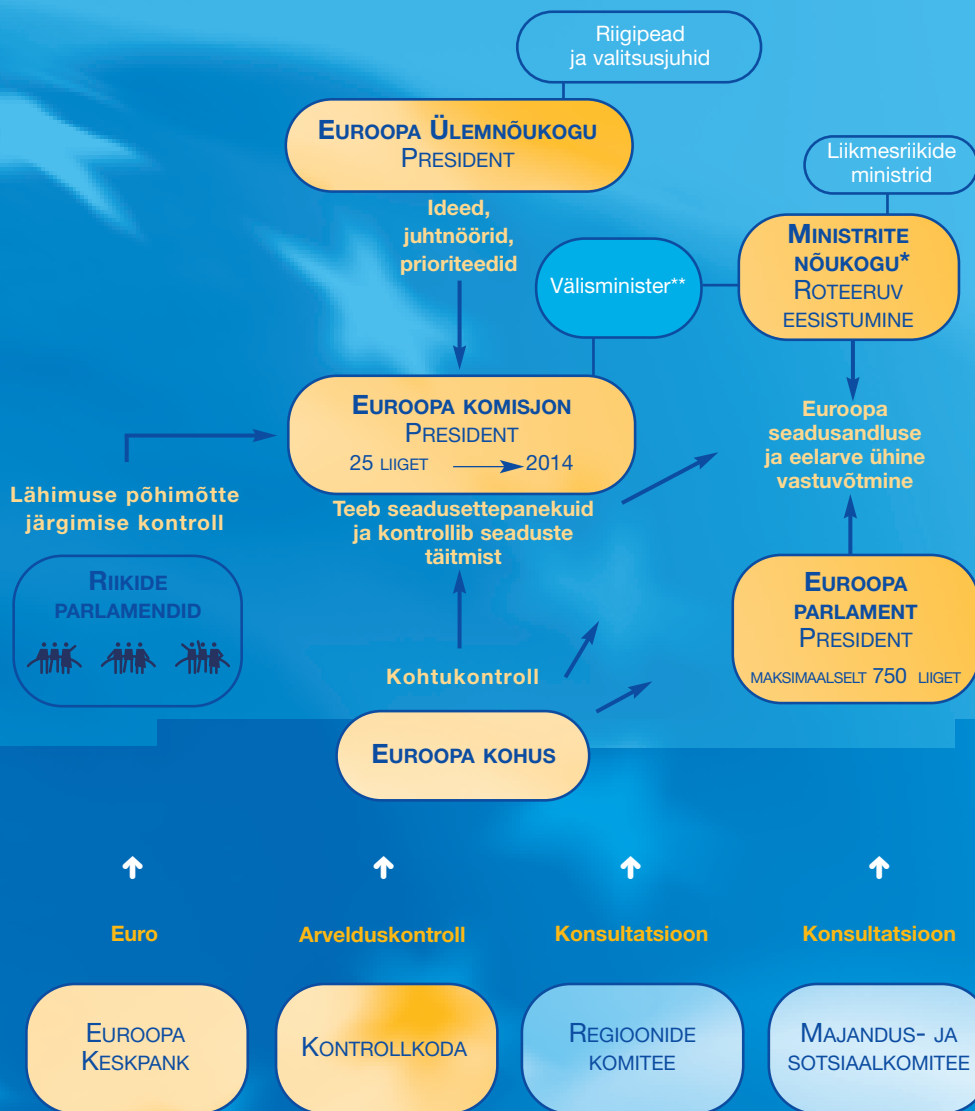
Sätetatakse kodanikualgatuse õigus: kui vähemalt 1 000 000 eurooplast erinevatest liikmesriikidest esitavad oma nõudmise, võib komisjon teha vastavasisulise ettepaneku.

▶ **Ühised eesmärgid**

Rahu ja heaolu. Vabadus, turvalisus ja õiglus. Suur siseturg ja vaba konkurents. Säästev areng majanduses, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnas. Teaduslik-tehniline progress. Sotsiaalne õiglus ja kaitse. Laste õiguste kaitse. ajanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus ning liikmesriikidevaheline solidaarsus. Kultuuriline ja keeleline mitmekesisus. Euroopa kultuuripärandi kaitse ja arendamine.

Euroopa institutsioonid

Kes mida teeb?

* Valdkondate puhul, kus ei kehti ühehäälsusnõue, peab ministrite nõukogu esindama 55% liikmesriikidest ja 65% Euroopa Liidu rahvastikust.

** Euroopa Komisjoni asepresident vastutab ministrite nõukogus välis- ja julgeolekupoliitika eest.

Millistes valdkondades?

Põhiseadus määratleb Euroopa liidu volitused, need klassifitseeritakse ja loetletakse. Määratletakse valdkonnad, kus Euroopa Liit võib toimida üksi (**ainupädevus**), koos liikmesriikidega (**jagatud pädevus**) ja toimida vaid abistajana (**toetus-, koordineerimis- või täiendavad meetmed**).

Ainupädevus

Tolliliit

Konkurents (ühtse turu kontekstis)

Euro kasutuselevõtnud riikide rahapoliitika

Mere bioloogiliste resursside kaitse

Ühine kaubanduspoliitika

Jagatud pädevus

Siseturg

Teatavad sotsiaalpoliitika valdkonnad

Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus

Põllumajandus ja kalandus

Keskonnakaitse

Tarbijakaitse

Transport

Üleeuroopalised võrgud

Energeetika

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala

Teatavad rahvatervise valdkonnad

Teatavad teaduse, tehnoloogia

ja kosmoseuringute valdkonnad

Teatavad arengukoostöö

ja humanitaarabi valdkonnad

Toetus-, koordineerimis- või täiendavad meetmed

Tervishoid

Tööstus

Kultuur

Turism

Haridus, noorsooküsimused, sport ja kutseharidus

Kodanikukaitse

Halduskoostöö

Liidu pädevuses on ka liikmesriikide majandus- ja tööhõivepoliitika kooskõlastamine ning ühise välis- ja julgeolekupoliitika määratlemine, mis hõlmab ka ühist kaitsepoliitikat.

Kas Euroopa Liit võib teha, mida tahab?

Pädevuse andmise põhimõte

„Liit tegutseb seatud eesmärkide saavutamiseks ainult talle liikmesriikide poolt põhiseadusega antud pädevuse piires.“

Lähimuse põhimõte

„Valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, võtab liit lähimuse põhimõtte kohaselt meetmeid ainult niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda riigi, piirkonna või kohalikul tasandil täielikult saavutada kavandatava meetme eesmärke, kuid kavandatud meetme ulatuse või toime tõttu saab neid paremini saavutada liidu tasandil.“

Proportsionaalsuse põhimõte

„Liidu poolt võetavad meetmed peavad jääma põhiseadusega seatud eesmärkide saavutamiseks vajalikesse raamidesse.“

Euroopa kohtu kontroll

Kõik kolm põhimõtet alluvad Euroopa kohtu kontrollile ning võivad olla menetluse objektiks.

Uus

Põhiseadus tõhustab kahe viimase põhimõtte rakendamist. Nüüd on iga riigi parlamendil võimalus hinnata, kas komisjoni ettepanek arvestab lähimuse põhimõtet. See võib viia komisjoni ettepaneku muutmiseni.

Lihtsustamine

Kes mida ja millises valdkonnas teeb ei ole ainsad tähtsad küsimused. Sama oluline on teada, kuidas liit toimib ja milliseid vahendeid ta kasutab. Varem oli kümneid eri liiki akte.

Põhiseadus piirab liidu õigusaktide arvu kuuega.

EUROOPA SEADUS

▷ ÕIGUSTLOOVAD AKTID

Komisjoni ettepanek, mille võtavad vastu parlament ja ministrite nõukogu

EUROOPA RAAMSEADUS

EUROOPA MÄÄRUS

▷ MUUD AKTID

Komisjon või ministrite nõukogu (delegeeritud määrused ja rakendusaktid)

EUROOPA OTSUS

SOOVITUS

▷ SEISUKOHAD

Komisjon, ministrite nõukogu, keskpank jne.

ARVAMUS

Uus!

Nüüd peavad lisaks Euroopa Parlamendile olema avalikud ka ministrite nõukogu istungid, kui arutlusel on õigustloova akti vastuvõtmine (menetluse läbipaistvus).

Euroopa Liidu sümbolid

Põhiseadusega kehtestatakse mitmed Euroopa Liidu sümbolid.

Sümbolid on olulised, sest nad võimaldavad eurooplastel end rohkem Euroopaga samastada.

Euroopa lipp on Euroopa Liidu sümbol, mis tähistab samas laiemalt Euroopa ühtsust ja identiteeti. Kuldne tähering väljendab solidaarsust ja kooskõla Euroopa rahvaste vahel. Tähtede arv ei ole seotud liikmesriikide arvuga. Tähti on kaksteist, kuna see arv on traditsiooniliselt täiuslikkuse ja ühtsuse sümbol. Seega jääb lipp muutumatuks ka Euroopa Liidu edasiste laienemiste puhul.

Euroopa hümn pärineb Ludwig van Beethoveni 1823. aastal loodud „Üheksandast sümfooniast“. Sümfoonia viimases osas pani Beethoven muusikasse Friedrich Schilleri 1785. aastal kirjutatud „Oodi rõõmule“. Luuletus väljendab Schilleri idealistlikku ettekujutust inimkonnast, kus kõik on vennad – seda nägemust jagas ka Beethoven.

„Ühendatud mitmekesisuses“

Euroopa juhtlause valiti Euroopa kodanike rühma organiseeritud võistlusel, kus osales 80 000 noort eurooplast vanuses 10 kuni 20 aastat.

Mitmed riigid on otsustanud asendada oma rahvusvaluuta Euroopa ühisraha **euroga**. Praegu on eurole üle läinud Austria, Belgia, Hispaania, Holland, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa ja Soome.

9. mail 1950 esitas Prantsusmaa välisminister Robert Schuman ettepaneku Euroopa korraldusest, mis põhines söe- ja terasetootmise ühendamisel, et vältida uue sõja puhkemise võimalust Euroopa riikide vahel. Seda ettepanekut, mida tuntakse Schumani deklaratsiooni nime all, loetakse Euroopa Liidu sünnitunnistuseks. 9. mail tähistatakse nüüd „Euroopa päeva“. Sel päeval toimuvad üritused ja pidustused püüavad Euroopat kodanikele lähemale tuua ning eri rahvaid ühendada.

„Vabadusel turvalisusel ja õigusel rajanev ala“

Euroopa põhiseadus garanteerib eurooplastele „vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala“. Konkreetsemalt tähendab see alljärgnevat:

▶ **Euroopa Liidu sisepiiridel puudub kontroll**

Eurooplane võib **vabalt reisida** paljudes Euroopa maades („Schengeni riigid“), ilma et teda kontrollitaks või küsitaks passi.

▶ **Euroopa Liidu välispiiridel on kontrolli tugevdatud**

See puudutab piire kolmandate riikidega (näiteks Hispaania ja Maroko piir või Poola ja Ukraina piir), aga ka kõikide liikmesriikide sadamaid ja lennujaamu (näiteks laevade puhul, mis saavad Lõuna-Ameerikast Rotterdami, või lennukite puhul, mis saavad Aasiast Budapesti lennujaama). Järk-järgult juurutatakse ühtset viisa- ja muude lühiajaliste elamislubade süsteemi, rakendatakse ühtseid reegleid isikute kontrollil välispiiridel ning juurutatakse ühist välispiiride haldamise süsteemi.

▶ **Ühine varjupaigapoliitika**

Ühine poliitika hõlmab kogu Euroopa Liidus kehtivat **ühtset varjupaigakäsitlust, samaseid menetlusi** varjupaigaõiguse andmisel ja äravõtmisel ning **partnerlust kolmandate riikidega varjupaigataotlejate voogude juhtimiseks**. Poliitika peab vastama Genfi põgenike konventsioonile.

▶ **Ühine immigratsioonipoliitika**

See ühine poliitika on suunatud migratsioonivoogude paremale juhtimisele ning kindlustab samas õiguspäraste residentide õiglase kohtlemise. Eesmärgiks on ka tõhusam illegaalse immigratsiooni ja inimkaubanduse (eriti naiste ja lastega kauplemise) vastu võitlemine. Soodustatakse legaalsete **välisresidentide integreerumist**. Euroopa Liit võib sõlmida lepinguid kolmandate riikidega, hõlbustamaks illegaalsete residentide tagasipöördumist nendesse riikidesse.

▶ **Tsiviilasjadega seotud õiguslase koostöö tõhustamine**

Tõhustada tuleks selliseid valdkondi nagu **kohtuotsuste vastastikune tunnustamine** ja täideviimine, **koostöö** tõendusmaterjali hankimisel ning **õigusabi kättesaadavus**.

▶ **Kriminaalasjadega seotud politsei- ja õiguslase koostöö tõhustamine**

Tõhustada tuleks meetmeid sellistes valdkondes nagu **võitlus terrorismi**, naiste ja laste **seksuaalne ekspluateerimise**, **narkokaubanduse**, **rahapesu**, **korruptsiooni** ja organiseeritud **kuritegevusega**.

▶ **Euroopa Prokuratuuri loomine**

Annab võimaluse **paremini võidelda rahvusvahelise kuritegevusega**.

▶ **Europoli tugevdamine ja tõhusam kontroll**

Euroopa politsei teeb koostööd **Europoli** nimelise struktuuri kaudu. Europoli tegevusvaldkonda võib **laiendada** näiteks **juurdluste** või **ühisoperatsioonide** osas. Europol allub Euroopa Parlamendi, rahvusparlamentide ja Euroopa Kohtu kontrollile.

„Solidaarsusel ja kodanike huvidel põhinev regionaalpoliitika“

► Miks ühtekuuluvuspoliitika?

Euroopa Liit on aktiivse majandustegevusega rikas maailmajagu. Samas on Euroopa liikmesriikide ning eriti tema **250 piirkonna** vahel suured erinevused.

See tähendab, et kõikidel **eurooplastel** ei ole **elukohast** tingituna üleilmastumisprotsessis samad **tingimused** ja **eduvõimalused**. Siin püüabki euroopa **ühtekuuluvuspoliitika** **korrektiive** teha, kuigi tööhõive, ettevõtete konkurentsivõime ja investeeringud tehnoloogiasse on eelkõige ettevõtjate ja rahvuslike ning kohalike omavalitsuste pädevuses.

► Milleks see poliitika vajalik on?

Regionaalpoliitika on Euroopa **solidaarsuse** konkreetne väljendus ja alates 1989. aastast on see aina edasi arenenud. Selle kaudu edastatakse osa liikmesriikide poolt Euroopa Liidu eelarvesse makstavast **osamaksust** **ebasoodsamate** tingimustega sotsiaalsetele gruppidele ja piirkondadele. Aastatel **2000–2006** moodustavad need ülekanded kolmandiku Euroopa Liidu eelarvest, seega **213 miljardit eurot**.

See suur summa on mõeldud esmajärjekorras selleks, et **ebasoodsamate tingimustega piirkonnad** saaksid tasa teha oma **mahajäämust**. Ülejäänud rahaga toetatakse keerulises olukorras piirkondade **majanduslikku ja sotsiaalset ümberkorraldamist**, koolitussüsteemi **moderniseerimist** ja **tööturu** arendamist. Lisaks võib nimetada Euroopa Liidu täpsemalt määratletud algatusi **piirkondadevahelise koostöö** edendamiseks, linnade ja kriisikvartalite **jätkusuutliku arengu** toetamiseks, maaelu edendamist ja **võitlust diskrimineerimise vastu**.

► Kuidas see poliitika toimib?

Ühtekuuluvusfondide raha kasutamist ei otsustata „Brüsselis“ Vajadusi hinnatakse kohapeal, **piirkonna** või **riigi** enda poolt. Poliitika **rakendamine** on seega **detsentraliseeritud**. **Euroopa tasandil** on paika pandud **üldine raamistik**, mille piires фонде kasutada saab; tingimused on ranged, näiteks keskkonnatingimuste järgimine ja võrdsete võimaluste tagamine.

Niisiis ei ole Euroopa Liidu ainus roll „raha anda“. **Ühtekuuluvuspoliitika** aitab kohapeal järgida Euroopa Liidu tasandil kindlaks määratud prioriteete ning võimaldab arendada nii **solidaarsust** kui ka **konkurentsivõimet** (tööturg, jätkusuutlik areng, infoühiskond, uurimistöö, üldised majandusteenused...). Ühtekuuluvuspoliitika on seega **hädavajalik täiendus** suurele Euroopa ühisturule ning majandus- ja rahaliidule.

Tuleb märkida, et ükskõik millise sekkumise puhul ei asenda Euroopa toetused kohalikke toetusi vaid **täiendavad** neid. Eesmärgiks on Euroopa tasandil **toetada häid ideid**, mis muidu jääksid teostamata.

► Ja Euroopa põhiseadus?

Põhiseadus toetab Euroopa regionaalpoliitikat, mis rajaneb solidaarsusel ja kodanikulähedusel. **Liit edendab „liikmesriikide majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja solidaarsust“**. See on nüüdsest Euroopa Liidu põhilisi eesmärke. See tähendab, et vastupidiselt varasemale saavad kõik ebasoodsamate tingimustega või raskustes piirkonnad tunda liikmesriikide solidaarsust Euroopa Liidu toetuste näol.

„Keskonna kaitsmine praeguste ja tulevaste põlvkondade hüvanguks“

Euroopa põhiseadus tõhustab keskkonna kaitsmise võimalusi.

- ▶ **Jätkusuutliku arengu** põhimõte on Euroopa tegevuses kesksel kohal. See põhimõte kiideti heaks esimesel Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korraldatud „Maailma tippkohtumisel“ Rio de Janeiros 1992. aastal. Eesmärgiks on „**rahuldada tänaste põlvkondade vajadused, kahjustamata tulevaste põlvkondade võimalusi**“. Selleks on Euroopa otsustanud võtta suuna „**tasa-kaalustatud majanduskasvule**“, „**sotsiaalsele turumajandusele**“ ning „**keskkonna kvaliteedi parandamisele ja tugevdatud kaitsele**“.
- ▶ **Põhiõigusena** rakendub kohustus **kaasata keskkonnaküsimused** kõikidesse **Euroopa poliitikavaldkondadesse**.
- ▶ Sätestatakse **solidarsus** Euroopa Liidu, liikmesriikide ja selle liikmesriigi vahel, keda on tabanud **loodusõnnetus või inimtegevusest tingitud katastroof**.
- ▶ Põhiseadus võimaldab **eurooplastel** ja neid **esindavatel organisatsioonidel** (näiteks valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel) avaldada oma **arvamust**, algatada **dialoogi** ning **anda nõu** Euroopa poliitika-valdkondade teemal (eriti **keskkonnapoliitika** teemal). Uus **kodanikualgatuse õigus** (vähemalt **1 000 000 kodanikku**) võib viia Euroopa Komisjoni ettepanekuni keskkonnaküsimustes.
- ▶ Põhiseadus tähtsustab **energia tõhusat** ja **säästlikku** kasutamist ning **taastuvenergia arendamist**.

„Europe Direct“

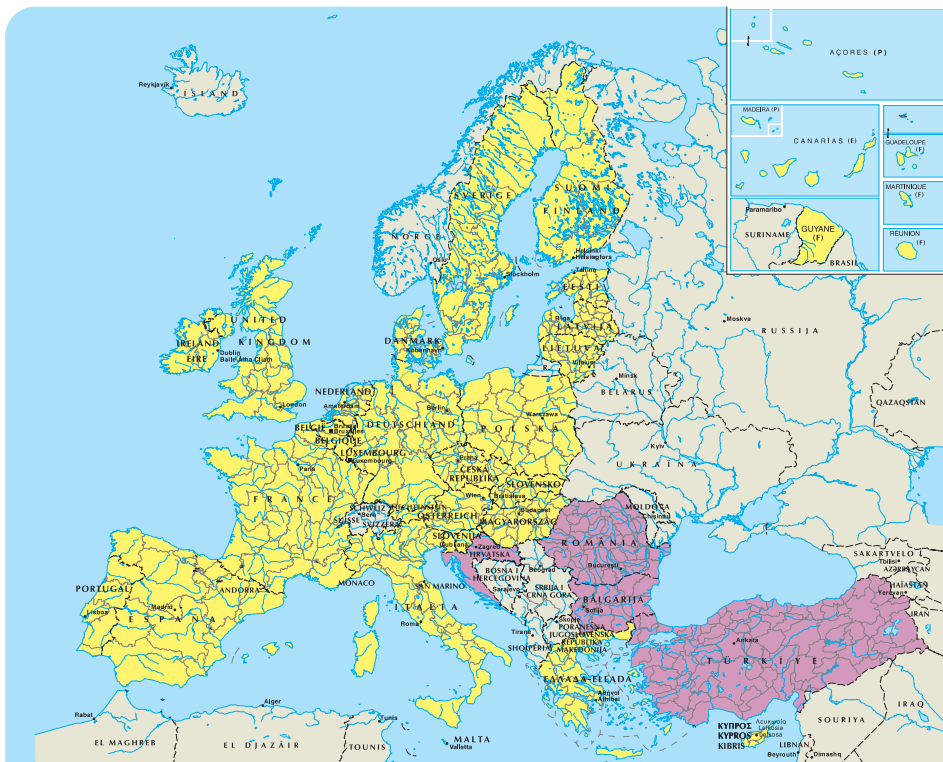
Kui Teil on küsimusi Euroopa põhiseaduse kohta, helistage tasuta infotelefonile

00 800 67 89 10 11 või tasulisele numbrile +32 2 299 96 96

„Futurum“

Kui soovite Euroopa põhiseaduse kohta rohkem teada, külastage meie internetilehekülge

<http://europa.eu.int/futurum>

■ 25 Liikmesriigid

■ Kandidaadiriigid

Europa ühendused

Postiaadress:
B-1049 Brussels (Belgium)
KA-60-04-806-ET-C